

svaka izvedba bilo koje umjetničke kompozicije, kao i narodne pjesme, nikada nije posve identična s ponovljenom izvedbom — uvijek ima među njima nekih većih ili manjih razlika — onda se postavlja pitanje da li je uvijek potrebno uložiti u transkripciju svake, pa i ponovljene izvedbe nesrazmjerno velik trud oko tačnog dešifriranja. Melograf treba da ima i posebno čulo, kojim će moći odrediti što neophodno pripada jednoj melodiji, kao njezin sastavni dio, kao njezina bitna karakteristika, i da se trudi da takve dijelove melodije nepogrešivo fiksira notnim pismom, a preko nebitnih pojava može i prijeći. Kad bi se ispitivalo kakve melizme izvodi pjevač na određenome mjestu melodije i kad bi se ta proba ponavljala pri svakom ponovnom pjevanju, onda bi se moglo ustanoviti da su neki dijelovi istog melizma konstantni, a drugi dijelovi da podliježu variranju. Kada se o tome uvjeri melograf, lako će se odlučiti koje će dijelove što je moguće tačnije zabilježiti, a preko kojih bi mogao s manje truda prijeći. Takvo je npr., mjesto na str. 98. u trećem sistemu crtovlja uz tekst: » . . . o-djal' o-re-«. Slično kao o melizmima može se kazati i o oznakama za tempa. Na str. 97. uz pjesmu br. 2 na prva dva notna retka melodije metronomska oznaka za tempo mijenja se za trajanje jedne osminske note pet puta, i to ovim redom: 152, 168, 160, 164, 130 . . . , a osim toga je ta melodija razdijeljena na tri dijela sa oznakom koliko sekunda traje svaki dio. Prvi dio traje 4.5, drugi dio 3.1, a treći dio 2.3 sekunde. Teško je kazati čemu ova matematička preciznost brojeva služi u muzici. Ne bih htio da se shvati kao da sam protiv svake tačnosti, ali u takvim slučajevima tačnost otežava preglednost notnog teksta.

Tekstove objavljenih pjesama uredio je Wilfried Fiedler i preveo na njemački jezik, uz opširan uvod o svome radu i o toj tekstovnoj građi. (Za nas su važne njegove napomene o terenskom radu. Npr. o tome da se snimljeni tekstovi teško mogu dešifrirati. Zato su istraživači prije snimanja zapisivali tekstove prema kazivanju pjevača, a tek nakon toga su ih snimali, a na kraju su oba teksta, i kazivani i snimljeni, uskladili u konačan oblik koji je objavljen.) U svojem predgovoru govori Fiedler o strukturi i karakteru šamiških pjesničkih tekstova, o sadržaju, stilu i građi tekstova. Dijeli ih na historijske iz triju epoha albanske historije — Skenderbegove, Ali-Paše od Janine, i najnovije. To su pripovjedne pjesme. Zatim su lirske, uspavanke i naricaljke za pokojnicima. Opširno prikazuje ritmičko-metričku strukturu i druge pojave. Dolazi komparativni dio teksta, u kojemu su prikazane varijante tekstova pjesama, a zatim tekstovi svih 30 pjesama. Ispod tekstova su bilješke u kojima su objavljene lingvističke primjedbe prevodice, te opaske o njihovoj metrici.

Ova je knjiga redigirana s mnogo truda i pažnje i može se kazati da je vrlo uspješna. Svi vidovi rada oko redakcije jedne reprezentativne zbirke narodnih pjesama, i to stranoga naroda, u knjizi su riješeni onako kako to traže načela najmodernije etnomuzikološke znanosti.

Vinko Žganec

SLAVKO JANKOVIĆ, ŠOKAČKE PISMICE, I. Dvostihovi — deseterci 1—2000. Napjevi 1—50. Matica hrvatska, Vinkovci 1967, 160 str. + tabele.

Potkraj 1967. godine objavljena je knjiga pod gornjim naslovom. Na početku donosi D'onzije Švagelj svoj urednički predgovor u kojemu na najsažetiji način pokazuje fenomen »pismica« u dvostihovima i njihovu rasprostranjenost u šokadiji. Pisac pak odmah u svome Uvodu govori o tim pjesmicama, prikazuje njihove vrste, nazive, način izlaganja u knjizi, njihov pjesnički oblik, njihovu lošu upotrebu, podatke o stanci u stihu i o nazivima stihova.

U daljem razlaganju pjesničke građe autor govori o sroku u tim dvostihovima, o epitetima, poredbama, narječju i govorima. Veoma su interesantni podaci koje autor donosi o sebi i svojem radu na terenu pri sakupljanju te

zanimljive građe narodne umjetnosti tamo od početka prvoga svjetskog rata. Veoma mnogo njegovih ličnih doživljaja vjerni su odraz prilika onoga doba, a još više autorovih iskustava u radu oko prikupljanja građe i njezina redigiranja. Na osnovu 8000 tih pjesmica Janković je dvostihove podjelio prema sadržaju na 21 vrstu — po sadržaju i tematici pjesmica, a pojedine vrste u više podvrsta. Osvrće se na teškoće koje je imao pri razdiobi u vrste i podvrste. Opisuje područje u kojemu se pjevaju, vrijeme kada se pjevaju i drugo. Najposlije govori o napjevima, o melodijama uz koje se one pjevaju. Uz stihove 2000 pjesmica u ovoj prvoj knjizi donosi autor 50 napjeva, sistematski poredanih po ritmičkim osobinama; svaki je napjev na posebnom kartončiću, tako da se čitalac može tom neke vrste kartotekom služiti po svome ukusu i po svojim muzikološkim shvaćanjima. Napjevi su razvrstani po ritmičkim karakteristikama melodijā, po melodijskim osobinama, i po muzičkim sistemima koji se u njima javljaju.

Uvod završava stranom 36. knjige, a poslije toga dolaze redom po vrstama i svojim podvrstama same pjesmice od str. 41. do str. 156. Ima ih dvije tisuće, svaki je dvostih numeriran rednim brojem, tako da se može lako citirati, bez navođenja pjesničkog teksta. Materijal je na opisani način podijeljen po strogom sistemu, ne samo alfabetskom, brojčanom, nego i tematskom. Ako netko nađe na terenu jednu od takvih pjesmica, moći će je u ovoj sistematskoj zbirci odmah naći ako je tu štampana, a ako nije moći će utvrditi da li je našao novu još nezabilježenu pjesmicu, ili je našao njezinu varijantu.

U daljem redanju autor je pred svakom skupinom napisao mali uvod, a to je učinio i kod svake podvrste. Ono najbitnije što se može o pjesmicama te vrste kazati nalazi se u Jankovićevu uvodu. U pojedinim pjesmicama čitalac će naići na nerazumljiva ili teže shvatljiva mjesta, koja je autor u bilješci ispod crte objasnio. Tim njegovim opaskama mnoge pjesmice uz koje bismo prošli ne razmišljajući o njima i njihovu sadržaju, postaju odmah razumljive i one se s većim uživanjem čitaju. One su odraz vedrog, duhovitog i bogatog nazora na svijet našega naroda, a po svojem sadržaju, lapidarnosti forme i jasnoći izraza spadaju među bisere poezije.

Na kraju knjige dolazi rječnik nepoznatih ili slabije poznatih riječi.

Autoru treba odati priznanje ne samo zato što je ovim zapisima spasio veliko kulturno blago od propasti nego i zato što je toj materiji dao odgovarajući sistem, objašnjenja i mogućnost čitaocu da se u mnoštvu lapidarnih stihova može odmah snaći.

Vinko Žganec

STEVAN ST. MOKRANJAC, ZAPISI NARODNIH MELODIJA. Urednik STANA ĐURIC — KLAJN. Priredo DRAGOSLAV DEVIĆ. Muzikološki Institut. Posebna izdanja, knj. 13, Beograd 1966, 155 str.

Naša etnomuzikološka znanost ubraja Mokranjca među naše važne melografe, koji su, istina, svoje zapise upotrebljavali prvenstveno za svoju kompozitorsku djelatnost, ali plodovi njihova rada služe i kao važna građa za proučavanje narodnog melosa. Kako je Mokranjac svoje glavne uspjehe postigao kao kompozitor našega narodnog smjera, često smo se pitali što on zapravo predstavlja u našoj etnomuzikološkoj znanosti. Na to pitanje sada odgovara ova knjiga, koja će dobro poslužiti kako kompozitorima, da bi dobili pravi uvid u njegovu kompozitorsku djelatnost, tako i etnomuzikolozima, da bi se s njime upoznali kao s melografom.

Zahvalni smo uredniku, priređivaču i izdavaču koji su nam ovom knjigom dali uvid u Mokranjčev melografski rad. Posebno priznanje pripada im zato što